

*ҚР Ұлттық экономика вице-министрі
Қ.А. Өскенбаевтың «Жергілікті өзін-өзі
басқаруды дамыту мәселесі бойынша
Қазақстан Республикасының Заң жобасы
туралы» баяндамасы*

Құрметті Парламент Мәжілісінің депутаттары!

Құрметті отырысқа қатысушылар!

Слайд 1

Қазақстан Республикасында жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту тұжырымдамасының екінші кезеңін, сондай-ақ Елбасының 2014 жылғы 6 тамыздағы Қазақстан Республикасы Үкіметтінің отырысында берілген тапсырмасын іске асыру мақсатында «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасы әзірленді.

Заң жобасы Президент Әкімшілігінің Ұлты жоспары - «100 нақты қадамының» 97 және 98 қадамының ұсыныстарын қосуға қатысты берілген ескертулері ескеріле қайта пысықталды.

Слайд 2

97 қадам ұсыныстарына сәйкес аудандық маңызы бар қала, ауыл, кент және ауылдық округ әкімдеріне (әкімдер) жер ресурстарын басқару бойынша, сондай-ақ жергілікті қоғамдастықтың жиналысына әкімді тағайындауға кандидатурасын келісу, оны босату мәселесін көтеру және жергілікті маңызы бар басқа да мәселелерді шешу бойынша функцияларды кезеңмен беру қарастырылған.

Слайд 3

98 қадам аясында мемлекеттік бюджеттің дербес деңгейі ретінде жергілікті өзін-өзі басқарудың бюджетін енгізу қарастырылған. Екінші кезеңде (2016-2017 жж.) қосымша екі салықты беру арқылы жергілікті өзін-өзі басқарудың салық базасын нығайту ұсынылады.

Жергілікті өзін-өзі басқарудың дербес бюджетін енгізу 2018 жылдан бастай отырып екінші кезеңде қарастырылған.

Бұдан басқа, облыс орталықтарында және республикалық маңызы бар қалада тиісті бюджет жобаларын талқылауға азаматтарды қатыстыру механизмдерін енгізу қарастырылған.

Слайд 4

Заң жобасын қабылдаудың мақсаты Тұжырымдамада қарастырылған жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту бойынша негізгі ұстанымдарды одан ары іске асыру және Ұлт жоспарының 97 және 98 қадамдарының ұсыныстары болып табылады.

Осыған сәйкес, заң жоабсы келесі міндеттерді шешуге бағытталған:

1. Жергілікті өзін-өзі басқарудың деңгейіне салықтың бір бөлігін беру арқылы жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қаржылық дербестігін кеңейту.

2. Жергілікті өзін-өзі басқарудың қаражаты есебінен алынған коммуналдық меншікті басқару процессіне жергілікті өзін-өзі басқаруды органдарын тарту арқылы жергілікті өзін-өзі басқару органдарының экономикалық дербестігін кеңейту.

3. Азаматтарды тиісті бюджет жобаларын талқылауға тарту механизмдерін енгізу, сондай-ақ қала әкімінің тұрғындармен өзара әрекеттесу үшін қоғамдық құрылымдар құру.

4. Жергілікті өзін-өзі басқару органдарының өкілеттіктерін кеңейту.

Слайд 5

1-міндет. Жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қаржылық дербестігін кеңейту Бюджеттік кодекске және Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекске өзгерістер мен толықтырулар енгізуді қарастырады.

Заң жобасымен жергілікті өзін-өзі басқару органдарына қосымша екі салықты (**заңды тұлғалардың көлік және жер салығы**) беру арқылы қолма-қол ақшаны бақылау шоттын кеңейту қарастырылады. *(анықтамалық: шамамен 3 млрд. теңге).*

Анықтамалық: 2015 жылдан бастап жергілікті өзін-өзі басқару органдарына 4 салық берілді *(анықтамалық шамамен 26 млрд. теңге): (жеке тұлғалардың жер, көлік және мүлік салығы, жеке табыс салығы).*

Бұл ретте келешекте жергілікті өзін-өзі басқару органдарына трансферт есебінде аудару үшін қолма-қол ақшаны бақылау шотына түсетін салықтарды аудан бюджетіне түсіру қолданыстағы механизмінді сақталады.

Бұдан басқа, заң жобасымен әкімдерге елді мекен аумағында жер учаскілерін **заңсыз алу және мақсатсыз пайдалану** үшін айыппұл салу құқығын беру қарастырылады.

Бірінші кезеңде жергілікті өзін-өзі басқарудың дербес бюджетін енгізу үшін қазынашылық, салық және басқа да

органдардың қызметі қайта форматтау бойынша жұмыстар жүргізілетін болады.

Слайд 6

2-міндет. Жергілікті өзін-өзі басқару органдарының экономикалық дербестігін кеңейту Жер кодексіне, «Мемлекеттік меншік туралы», «Қазақстан Республикасында жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізуді қарастырылады.

Қазіргі уақытта жергілікті өзін-өзі басқарудың деңгейінде меншік құқығы жоқ. Барлық ауылдағы коммуналдық меншік ауданның коммуналдық меншігіне жатады және аудан әкімдігімен басқарылады.

Бюджеттік кодекстің 102-1 бабының 5 тармағына сәйкес аудандық маңызы бар қала, ауыл, кент, ауылдық округ әкімдерінің жергілікті маңызы бар мәселелерді шешу үшін аудандық маңызы бар қала, ауыл, кент, ауылдық округ аумағындағы мемлекеттік мекемелер, коммуналдық-мемлекеттік кәсіпорындар үшін тауарларды (жұмыстарды, көрсетілетін қызметтерді) жергілікті қоғамдастық жиналысының шешімімен жергілікті өзін-өзі басқару қаражаты есебінен сатып алуға құқығы бар.

Қолма қол ақшаны бақылау шоттары есебінен алынған мүлік аудандық коммуналдық мүлікке жатқызылады және аудан әкімдігінің шешімі бойынша иеліктен шығарылады.

Осыған сәйкес заң жобасымен жергілікті өзін-өзі басқару органдарын жергілікті өзін-өзі басқарудың есебінен алынған коммуналдық меншікті басқару процессіне тарту бойынша нормасы қарастырылған. Осылайша, аталған меншікті аудан әкімінің **жергілікті қоғамдастық жиналысының келісімі** арқылы ғана иеліктен шығару механизмі енгізіледі.

Бұдан басқа, аудандық маңызы бар қала, ауыл, кент, ауылдық округ әкімдеріне елді мекен аумағында жер учаскілерін **мақсатты пайдалануға және заңсыз алуға жол бермеуге** бақылау бойынша құзыреттерді беріледі.

Слайд 7

3-міндет. Азаматтардың тиісті бюджет жобаларын талқылауға қатысу механизмдерін енгізу, сондай-ақ қала әкімінің тұрғындармен өзара әрекеттесу үшін қоғамдық құрылымдар құру Бюджеттік кодексіне және «Қазақстан Республикасында жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу қарастырылады.

Ұлт жоспарының 98-қадамының азаматтардың облыс орталықтарында және республикалық маңызы бар қалаларда бюджет жобасын талқылауға қатысу механизмдерін енгізуге қатысты ұсыныстарын іске асыру мақсатында Заң жобасы аясында республикалық маңызы бар қала, астана және облыстық маңызы бар қала әкімдеріне бюджет жобаларын және оның орындалысы туралы есепті Қоғамдық кеңестің қарауына және талқылауына шығару бойынша құзыреттерді беру ұсынылады.

Қоғамдық кеңестің бюджет жобасын және оның орындалысы туралы есепті талқылау бойынша отырыстары эфирде және интернетте талқылауды тікелей көрсете отырып халықтың, мәслихат депутаттарының, қоғамдық бірлестіктердің қатысуымен өткізіледі.

Жергілікті өзін-өзі басқарудың тұжырымдамасының міндеттерінің бірі ірі қалаларда тұрғын-үй-коммуналдық мекемелердің тиісті қызмет етуін, елді мекендердің санитарлық жағдайы мен құқық бұзушылықтың алдын алу мәселелері бойынша қала әкімінің халықпен өзара әрекет етуі үшін қоғамдық құрылымдар құру болып табылады.

Аталған міндетті іске асыру үшін заң жобасымен қала әкімінің халықпен өзара әрекет етуі үшін қала әкімдігі жанынан қала мәслихаттының депутаттарын сайлау бойынша бір немесе бірнеше сайлау округтерінде құрылатын **Жергілікті өзін-өзі басқарудың аумақтық кеңестері** болып табылатын консультативтік-кеңесші органды құру ұсынылады.

Жергілікті өзін-өзі басқарудың аумақтық кеңестері сәйкесінше және келісімді түрде қызмет етуін қамтамасыз ету мақсатында, мәслихат оларды құру туралы шешімді қабылдайды және Ережелерін бекітеді, ал қалалық әкімдік Жергілікті өзін-өзі басқарудың аумақтық кеңестерін құру және оның Ережесін әзірлеу бойынша ұйымдастырушылық жұмыстарды жүргізеді.

Жергілікті өзін-өзі басқарудың аумақтық кеңестерінің үлгілік ережесін жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту мәселелері жөніндегі уәкілетті орган бекітеді.

Жергілікті өзін-өзі басқарудың аумақтық кеңестерінің негізгі міндеттері биліктің атқарушы және өкілді органдарына халықпен жұмыс істеуде көмек көрсету, тұрғын үйлерді және үй маңы аумақтарын сақтауды, абаттандыру, құқық бұзушылықтың алдын алу және жергілікті маңызы бар басқа да мәселелерді шешуге азаматтарды тарту болып табылады.

Анықтамалық:

Алматы, Теміртау, Өскемен, Семей қалаларында қазіргі уақытта осындай құрылымдар сәтте қызмет етуде.

Слайд 8

4-міндет. Жергілікті өзін-өзі басқару органдарының құзыретін кезеңмен кеңейту «Қазақстан Республикасында жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу қарастырылады.

Осы мәселе аясында ауыл әкімдерінің тұрғын-үй қорын инвентаризациялауды, апатты үйлерді жоюды жүргізу, жер ресурстарын басқару, ауыл халқына шағыннесие беруде ықпал жасауға ықпал жасау және жергілікті маңызы бар басқа да мәселелерді шешу бөлігінде құзыреттерін кеңейту ұсынылады.

97-қадамның ұсыныстарын орындау мақсатында жергілікті қоғамдастық жиналысына тағайындау үшін әкім кандидатурасын келісу, оны босату мәселесін көтеру, жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын және тиісті аумақта орналасқан мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың басшыларын тағайындау бойынша ұсыныстарды енгізу,

бюджеттік бағдарламаларды, жергілікті қоғамдастықтың даму бағдарламаларын, азаматтардың құқығы мен еркіндігіне әсер ететін нормативтік құқықтық актілердің жобасын талқылау бойынша және басқа да функцияларды беру қарастырылған.

Слайд 9

Заң жобасын қабылдау:

1. Жергілікті өзін-өзі басқару органдарының жергілікті маңызы бар өзекті мәселелерді шешудегі қаржылық және экономикалық дербестігін кеңейтуді;

2. Жергілікті өзін-өзі басқаруды дамыту арқылы азаматтардың шешім қабылдау процессіне қатысу мүмкіндігін кеңейту.

3. Қала халқын жергілікті проблемаларды шешуге, тиісті бюджет жобаларын талқылауға белсенді тартуға ықпал жасайды.

Тыңдағандарыңызға рахмет.